

Srbske narodne pripovedke.

Preložil Fran Erjavec.

V.

VOLK Z ŽELEZNO GLAVO.

Ivel je pastir in nekoč, ko je čuval ovce, pride iz šume volk z železno glavo in mu pravi: »Sedaj te bom, Petre, pojedel!«

Peter ga začne prositi: »Nikar, stric, nikar sedaj! Počakaj me, da se oženim. Tedaj mi pridi na svatbo, pa me pojej!«

Volk pristane na to, upajoč, da dobi na svatbi poleg pastirja še koga. Ko pride do ženitve, je pastir že pozabil na volka. Ali ko so se peljali svatje na vozovih mimo gozda, vodeč nevesto, stopi prednje volk z železno glavo in zakliče: »Stopi, Petre, z voza, da te pojem!«

A naš Peter, samo da bi rešil svate, skoči z voza in beži, a volk za njim. Peter beži in beži, med begom se ozre nazaj, a volk mu je za petami. Tako je bežal do večera. Na noč zapazi pred seboj hišo in plane vanjo. Tam opazi ženo, ki grebe z golimi rokami po žareči peči. To je bila solnčeva mati. Peter hitro odreže kos svoje obleke ter ji ovije roke, a solnčeva mati ga vpraša: »Kako prideš ti sem, zlata dušica?«

»Prignala me je nesreča, mati! Glej, preganja me volk z železno glavo, pa sem se zatekel sem.«

Nato mu da večerje in ležeta spat.

Zjutraj hoče Peter oditi. Pred odhodom mu podari solnčeva mati rdeč robec ter mu reče: »Glej, Petre, ta robec! Ko prideš do vode, zamahni samo z robcem preko nje, in voda se bo razdelila, da boš prešel na drugo stran kakor po suhem. Tedaj zamahni zopet z robcem, in voda se bo zopet zaprla. Tako stori tudi, ako prideš do gozda!«

On se ji lepo zahvali in odide. Ali kakor hitro je pustil za seboj hišo, glej zopet volka z železno glavo, ki leti za njim, a Peter beži in beži. Tako prileti do vode. Zamahne preko vode z rdečim robcem, ki mu ga je dala solnčeva mati, voda se razdeli in on preide kakor po suhem na drugo stran. Zopet zamahne z robcem preko vode, voda se združi in volk ostane na drugi strani. Peter gre dalje, a volk skoči v vodo in jo preplava na drugo stran ter jo ubere za Petrom, ki mu

zopet ne preostane nič drugega, nego da beži. Skoro bi ga bil volk že došel, a on zapazi pred seboj hišo in plane vanjo. Ko je v njej, opazi, da sedi tu lunina mati.

»Dober večer, majka lunina!« ji reče Peter ter ji poljubi roko.

»Dober večer daj Bog, zlata dušica! Kaj je dobrega?«

»Ej, ničesar dobrega ni, majka!« odgovori Peter. »Glej, preganja me volk z železno glavo, pa sem pobegnil v tvoj dom.«

Nato mu da večerje in ležeta spat.

Ko se je Peter drugo jutro odpravil, mu da lunina mati hlebčič: »Vzemi ta hlebčič in kadar boš v stiski, ga položi pod glavo, ko ležeš spat in videl boš, kaj se zgodil!«

Peter se ji zahvali in odide. Ali kakor hitro zapusti hišo, ga že čaka volk z železno glavo, ki jo ubere za njim. In kaj je preostalo Petru zopet drugega, kot da beži. Peter beži in beži, a volk za njim in za njim. Skoro bi ga bil že došel, a tedaj dospe Peter do goste šume. Zamahne z robcem, drevesa se razmaknejo in on plane noter. Zopet zamahne z robcem, in šuma se tako zapre, da bi je ne mogla prodreti niti mravlja. A volk ima železno glavo, železne čeljusti in železne zobe ter začne grizti drevesa. Volk gloda ter drobi in vse na okrog lete iveri. Šuma je bila jako velika, a volk pregrize in podere vse ter vdre v šumo.

Ko dospe Peter v sredo šume, položi pod glavo hlebček in leže spat. Ko se zjutraj zbudi, vidi pred seboj čudo: okrog njega stoje tri zveri — lev, medved in ris, gledajo vanj in mahajo z repom. Peter razlomi hlebček na troje ter jim ga da.

A volk z železno glavo je vso noč grizel šumo, še malo, pa jo bo pregrizel. Tedaj zamahne Peter z robcem proti drugi strani šume, ona se odpre, in Peter izide s svojimi spremljevalci vun, zamahne z robcem in zapre volka v šumo. Sedaj odide s svojimi tremi tovariši domov.

Na poti ga prehitijo pri neki hišici noč. Vstopi noter, a na klopi ob peči sedi žena.

»Dober večer, mati!«

»Bog ti daj dobro! Odkod ti, Peter?«

»Glej, majka, preganja me volk z železno glavo,« odgovori Peter, ne sluteč, da je žena mati volka z železno glavo. Pove ji vse, kako je bilo, in reče končno: »In tako sem ga, glej, zaprl v ono veliko šumo.«

Volkova mati se dela nevedno in mu reče: »Bi li ostal ti, Petre, pri meni za pastirja? Moj pastir je odšel, in sedaj nimam nikogar, ki bi mi čuval ovce.«

Peter ni hotel o tem niti čuti. Veli, da se mu že toži po domu, kjer je pustil ženo, s katero sta se komaj poročila. Ker pa ženska le tišči vanj in mu obeta dobro plačo, končno privoli in se pogodita.

Preden odideta spat, mu reče volkova mati: »Daj, Petre, ta rdeči robec meni, da ti ga shranim, da ga ne izgubiš.«

Peter se brani, ker ga pa baba nadleguje prav po cigansko, ga ji slednjič izroči. Ko pa Peter zaspi, se splazi ona natihem iz hiše, gre do šume ter izpusti sina.

Ko je odgnal drugo jutro Peter ovce na pašo, se začne dogovarjati volk s svojo materjo, kako bi prišel do Petrove glave. Naravnost ne sme več navaliti nanj, ker ga čuvajo njegovi trije prijatelji.

»Ali veš kaj?« reče volk materi, »izkopli tam, kjer bo molzel jutri ovce, veliko jamo in jo pokrij z deskami. Jaz se bom skril v jamo, in ko bo začel molsti ovce, bom skočil iz jame ter ga pojedel.«

Rečeno — storjeno! Izkopala sta jamo, jo pokrila z deskami, a volk se je skril v jamo.

Ali ko je molzel Peter ovce, ležejo njegovi spremljevalci baš na deske, in tako ni mogel volk ničesar storiti.

Ko Peter z ovcami zopet odide, se splazi iz jame tudi volk z železno glavo in reče materi: »Že davno bi bil on moj, ali bojim se njegovih psov, da mi ne ustrojijo kožuha. Ali veš kaj, mati? Ko odide jutri zopet na pašo, ga pregovori, da ti pusti pse. Ko jih ti za- preš, bo meni lahko opraviti z njimi.«

Ko se odpravlja drugo jutro Peter na pašo, ga začne volkova mati pregovarjati, da bi pustil pse doma. Obljublja mu, da jih bo dobro nakrmila. Peter noče o tem niti slišati. Ker ga pa ona le moleduje in prepričuje kakor ciganka, ga končno premoti, da ji ostavi svoje pse in ona jih nakrmi ter nato zapre.

Tedaj jo ubere volk z železno glavo naravnost za Petrom. Peter ga opazi že od daleč in takoj spozna, kaj je, zato začne bežati v šumo, kjer spleza na drevo. Ali za petami mu je bil tudi že volk, ki začne grizti drevo. Ko ga že precej izgrize, mu zakliče: »Pridi doli, Petre, da te pojem!«

Ko Peter spozna, da bo pregrizel volk drevo, sname z noge opanko, jo vrže volku ter mu reče: »Tu imaš, striček, mojo opanko in jo grizi, dokler jaz ne zakričim, da bo čula vsa šuma in vse ptice v gori, da bom poginil.«

In zakričal je na vse grlo.

To je čul ris ter rekel levu in medvedu: »Meni se zdi, kakor bi kričal naš gospodar!«

»Pojdi, pojdi!« odgovorita ostala dva, »najedel si se in sedaj se ti sanja!«

Medtem je zgrizel volk opanko in zakliče: »Splezaj, Petre, doli, da te pojem!«

A Peter vrče z drevesa še drugo opanko: »Na, striček, glodaj, dokler ne zakličem še enkrat. Naj čuje vsa šuma in vsaka ptica, da bom poginil!«

In zakriči še enkrat.

Na to pravi medved: »Tudi meni se zdi, da kliče naš gospodar.«

»Pojdi, pojdi!« odvrne lev, »preveč si se najedel in sedaj se ti blede.«

Volk zgrize tudi drugo opanko. Tedaj mu vrče Peter klobuk ter zakriči tretjič. Sedaj čuje tudi lev in reče: »Resnično, naš gospodar kliče!«

Skočijo, da bi odšli na pomoč, ali vrata so bila zaklenjena. Tedaj prekopljejo zid in drve v smeri, odkoder so čuli glas. Ko prilete tja, je stalo drevo le še na tenki letvici in le malo je še manjkalo, da se ni zrušilo. Hitro planejo na volka z železno glavo ter ga raztrgajo na drobne kosce.

Tedaj spleza Peter z drevesa, odide v kočo ter naščuva na babo pse, da raztrgajo tudi njo. Potem začne iskati po koči svoj robec in ga najde skritega med neštevilnim blagom. Blago natovori na osla, zbere ovce in odide s svojimi psi domov.

Tam je živel potem srečno in zadovoljno s svojo mlado ženo.

VI.

VILINA GORA.

Bogatin je imel sina edinca. Ko ga nauči ravnati z orožjem, ga pošlje po svetu, ne da bi si nabral denarja, ampak da si pridobi izkušenj in pameti ter da vidi po svetu, kako težko je živeti in kako se je treba mučiti, da se človek v svojem kratkem življenju pošteno preživi. Na pot mu da nekaj denarja, kolikor je smatral, da mu ga bo zadostovalo. Ko ga je oskrbel tako z vsem, mu položi na srce še nekaj dobrih nauk in opominov, zlasti pa, da naj dobro pazi na denar. Nato ga z blagoslovom odpusti.

Potujoč po svetu, pride mladenič v mesto, kjer vidi, kako peljejo baš nekega človeka na vešala. Mladenič se začudi in vpraša, kaj je siromak zakrivil, da so ga obsodili na smrt. Odgovore mu: »Ta človek je naredil velike dolgove in ker sedaj ne more poplačati, je zaslužil po zakonih našega mesta smrt.«

Ko mladenič to sliši, vpraša sodnike: »Gospodje, je li mogoče, da odkupim tega siromaka od smrti in da plačam, kar je dolžan?«

Oni mu odgovore: »Zakaj ne! Plačaj toliko in toliko in tu imaš obsojenca, pa naredi z njim, kar hočeš!«

On zbere ves denar, kar ga je imel in končno še vso obleko razen srajce in ko odšteje, kar je bilo treba, mu dajo sodniki obsojenca, in mladenič odide z njim po svetu, proseč od vrat do vrat.

Ko nekega večera skupaj spita, reče odkupljenik: »Jaz sem se že naveličal tega življenja, a še bolj sem žalosten, ko gledam tebe, ki trpiš zaradi mene. Hajdiva rajša v vilino goro, kjer dobiva neko mojo posestrimo, in ona nama pove, kako bi oba obogatela.«

Mladenič na to pristane in odpravita se k vilini gori. Potujeta po skritih stranpotih: odkupljenik je šel naprej, kažoč pot, mladenič je pa stopal za njim. Tako sta prišla do nekake gore, katere vrh se je dotikal lune, a s srebrnega drevja so viseli zlati listi. V sredini opazita velik plamen, nad katerim se je dvigal dim.

Ko mladenič to vidi, se prestraši in vpraša svojega tovariša: »Kaj je to? Kaka čuda so to?«

On mu odgovori: »Ne boj se! Vse to je last moje posestrime in njene matere in zato tudi najina, samo znaj, da se jima ne smeva javiti midva naenkrat ter ju presenetiti. Odšel bom sam in se jima javil ter jima rekel, da sva prišla k njima in da hočeva živeti pri njih. Ti me počakaj tamle pod onimle drevesom, ki je iz suhega zlata in ki ima biserno listje, a pazi, da ne boš od prevelikih začudenj zinil niti besedice, dokler se ne vrnem zopet k tebi, ker to drevo je last vseh vil. Pod njim se kopljejo poleti in če opazijo tu kakega mladeniča, ga očarajo z očmi ter izpremene v kako žival.«

Ko to izpregovori, izgine, kakor bi se pogreznil v zemljo.

Ko se mladenič naveliča čakati, začne šetati po gori, dokler ne naleti na krog krilatih devotk. Hitro se skrije, da bi jih gledal na skrivnem ter čul njihovo petje. Na nesrečo ga pa opazi največja in najlepša devotka ter ga začara z očmi, in tedaj postane nem in slep. Prestrašen začne plakati in plakati, dokler ne priplava na krilih k njemu odkupljenec, ki ga prime za roko in mu reče: »Ne boj se! Kaj ti je?«

Mladenič mu pokaže z rokama, da je onemel in oslepel. Ko odkupljenec to vidi, izvleče izza pasa malo, zlato piščalko, spleza na drevo ter počne svirati, dokler se ne začnejo zbirati od vseh strani vile, sestre in posestrime odkupljenca. Bilo jih je toliko, da jih ne more prešteti nihče, in vse so začele nabirati po gori zdravilnih zelišč. Dajo jih mladeniču, da jih poje, z drugimi mu namažejo oči in tedaj

je zopet zagledal, in stekel mu je tudi govor, desetkrat lepši in boljši, nego ga je imel prej.

Na to ga sprejmejo v svojo družbo, ga oženijo in dajo mu neizmernega bogastva.

Ko je pa postal star, se priporoči pospodu Bogu ter se povrne domov. Doma najde še komaj živega očeta, se mu oprosti ter ga nato pokoplje. Potem je živel do smrti kot pravi kristjan, a vsako leto po enkrat je odšel v vilino goro obiskat in pozdravit svoje sorodnice in posestrime.

Jaz bi stopil . . .

Jaz bi stopil vrh planin,
v srcu poln željã,
poletel kot ptič z višin
daleč, daleč tja —
s trumo brzo nebnih ptic
na srebrn oblak,
v letu mehkih perutnic
silen in lehak.

Tja odjadral bi, kjer žarno
solnce je doma,
ki tako nam radodarno
z žarki je zlata.

In odjadral dan bi drugi
v svate na zaton,
kamor pade v sveti tugi
v svoj škrlatni tron
solnce — kralj naš — ko priroma
trudno na večer
v pokoj bisernega doma
v svoj svečani mir.

Tam na vekomaj ostal bi,
žejen pil prostost,
pri vesoljstva kralju kralj bi
bil in njega gost.

Miroslav Kuncič.

